

YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ VE KÜTÜPHANE VAKFIYESİ

Müjgân CUNBUR

Konya'nın kütüphanecilik tarihimize eski ve oldukça zengin bir geçmişi vardır. Günümüze kadar gelen yazma kitap koleksiyonları, bu şehirde Türk-İslâm çağı kütüphanelerinin kurulmasına Selçuklular tarafından başlandığını, bu kültür geleneğinin Osmanlılar devrinde de devam ettiğini göstermektedir.

Konya kütüphaneleri arasında, özellikle Yusuf Ağa Kütüphanesi'nin gerek bina, gerekse koleksiyon bakımından kendine has bir yeri bulunmaktadır¹. Kütüphanenin vakfiyesi ise, Türk kütüphane hizmetlerinin, yönetim ve düzeninin tarihi tesbit edilirken üzerinde durulması gerekli bir belgedir².

Yusuf Ağa Kütüphanesi, Konya'nın bütün eski, bir başka deyimle Cumhuriyet öncesi kütüphanelerinden bugüne kalabilen yazma ve Arap harfli basma kitaplarını kapsayan başlıca araştırma merkezidir. Koleksiyonlarının bir bakıma mirasçısı olması dolayısıyla Yusuf Ağa Kütüphanesi'nin gerek kendinden önce, gerekse sonradan kurulmuş Konya ve çevresi kütüphaneleriyle büyük bir ilişkisi vardır. Bu ilişkiyi ve kütüphaneler arasındaki yer ve değerini belirtebilmek için diğer Konya kütüphaneleri üzerinde kısaca durmak gerekmektedir.

Konya'da ilk kütüphanenin İplikçi Medresesinde, medresenin bânisi Selçuklu emirlerinden Şemsüddin Altunaba tarafından 598 H. (1201 M.) yılında kurulmağa başladığı tesisin vakfiyesinden öğrenilmiştir³. Şemsüddin

¹ İlk yazılar için Bk. Abdülkadir (Hamdi-zâde): *Yusuf Ağa Kütüphanesi*, Türk Sözü (Konya) gazetesi, Sayı: 44-338, 6 Mart 1918; M. Ferid (Uğur) - M. Mesud (Koman): *Yusuf Ağa Kütüphanesi*, Babalık, 5-6 Ağustos 1929.

² Müjgân Cunbur: *Vakfiyelere göre eski Türk kütüphanelerinin yönetimi*, Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, 1962, Cilt:XI, Sayı:1-2.

³ M. Zeki Oral: *Kitap kitabeleri*, Amt, Şubat 1949, Yıl:I, Sayı:I, S. 5; Mehmet Önder: *Selçuklular ve Osmanlılar devrinde Konya kütüphaneleri*, Konya Halkevi Kültür Dergisi, Yıl: 14, Sayı: 131-132, 1949, S. 5; Mehmet Önder: *Konya Maarif Tarihi*, Konya 1952, S.80.

Altunaba vakfiyesinde, her yıl vakfın gelirinden ayrılacak 100 dinar ile medrese için gerekli kitapların satın alınması ve bu kitapların "Hazin-i kütüb" tarafından, bedeli kadar rehin karşılığında, okuyuculara iare edilmesi, kitap iade edilince rehin olarak alınan paranın sahibine geri verilmesi gibi şartlar yer almıştır⁴. Kütüphanenin, İplikçi Camiinin güney bitişiğinde ve minareye mütenazır bulunan tek kubbeli küçük hücrede kurulduğu tahmin edilmektedir⁵. İplikçi Camii Kütüphanesinin Çerkes-zade Mustafa Efendi eliyle 1280 H. (1863 M.) yılında 128 kitapla yeniden ihya edildiği salnamelerden anlaşılmaktadır⁶.

İplikçi Medrese ve Cami Kütüphanesinden kalan kitaplar son yüzyıl başlarında Yusuf Ağa Kütüphanesi'ne nakledilmiştir⁷.

Bu kütüphaneyi, Konya dış kalesinin Ahmedik kapısı dolaylarındaki Nizamiye Hankahı içinde Mustavfi Emir ül-Hac oğlu Ebu's-Sena Mahmud'un 670 H. (1271 M.) yılında kurduğu kütüphane izlemiştir⁸.

673 H. (1274 M.) yılında Konya kalesinin Çeşme kapısı yakınında, cami ve türbeden müteşekkil, kitabesinde (İmarat) diye adlandırılan küçük bir külliye içinde, camiin batı bitişiğinde Şeyh Sadruddin Konevî Kütüphanesi kurulmuştur⁹. Selçuklular çağına ait değerli bir çok eserle birlikte Şeyh-i Kebir Sadruddin Konevî ve üvey babası Muhyiddin Arabî'nin otograf eserlerini de kapsayan bu kütüphanede, Maarif Nezareti Salnamesine göre, 1316 H. (1898 M.) yılında 256 kitap bulunduğu anlaşılmaktadır¹⁰. Sadruddin Konevî Kütüphanesi son yüzyıl başlarına kadar bir süre camide, bir süre de türbede yer almış, türbenin de harab olması üzerine mevcut koleksiyonları Yusuf Ağa Kütüphanesi'ne taşınmıştır.

⁴ Prof. Dr. Osman Turan: *Selçuk devri vakfiyeleri*: 1, *Şemseddin Altun-Aba vakfiyesi ve hayatı*. Ankara 1947, S. 202 (Belleten, Sayı: 42 den ayırabım).

⁵ Mehmet Önder: *Mevlâna Şehri Konya*, Konya 1962, S. 352.

⁶ *Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiyye*, 1316 H. (1898M.) yılı, S. 1160-1161.

⁷ 1305 H. (1887 M.), 1306 H. (1888 M.), 1307 H. (1889 M.), 1308 H. (1890 M.) yıllarına ait "*Konya Vilâyeti Salnameleri*"nde İplikçi Camii Kütüphanesinin kitap mevcudu (34) olarak gösterildiği halde, bu sayı 1317 H. (1899 M.) yılı "*Konya Vilâyeti Salnamesi*, (S. 70)" nde ve 1316 H. (1898 M.), 1317 H. (1899 M.) yılları "*Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiyye*"lerinde (128); 1318 H. (1900 M.), 1319 H. (1901 M.), 1321 H. (1903 M.) yılları salnamelerinde ise (123)tür.

⁸ M. Zeki Oral: *Kitap kitabeleri*, Anıt dergisi, Sayı: 1, S. 5; Mehmet Önder: *Mevlâna Şehri Konya*, Konya 1962, S. 352.

⁹ Mehmet Önder: *Mevlâna Şehri Konya*, Konya 1962, S. 96 ve 352.

¹⁰ 1305, 1306, 1307, 1308 H. yıllarına ait "*Konya Vilâyeti Salnameleri*"nde Sadruddin Konevî Kütüphanesinin kitap mevcudu (61) olarak verilmektedir. 1317 H. (1899 M.) yılı "*Konya Vilâyeti Salnamesi*"nde (S. 70) bu sayı (256) dir. Aynı sayı "*Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiyye*",nin 1316, 1317, 1318 ve 1321 H. yıllarına ait nüshalarında da yazılmıştır.

Gerek Yusuf Ağa, gerekse Müze Kütüphanelerinde bulunan bazı yazma eserlerin vakıf kayıtlarından tesbit edildiğine göre, yine XIII. yüzyılda, Sıracuddin Urmevî soyundan Bedrüddin Mahmud'un eşi Kutlu Melek Hatun da Atabekiye Medresesi önüne yaptırdığı "Dar ül-Huffaz" içinde bir kütüphane kurmuştur ¹¹.

Bu Selçuklu kütüphaneleri zamanla dağılmışlar, koleksiyonlarından kalan mahdut sayıda bir kısım eser, Yusuf Ağa ve Konya Müzesi Kütüphanelerine intikal edebilmiştir.

Konya'da kurulduğu tesbit edilen ilk Osmanlı kütüphanesi Zincirli Medresesi içindeki kütüphanedir. 300 kitaplık bir koleksiyonla Hacı Abdurrahim Efendi tarafından tesis edilen bu kütüphanenin kuruluş tarihi 1140 H. (1727/28 M.) dir ¹².

Bu kütüphaneden sonra, aşağıda üzerinde durulacak olan, Yusuf Ağa Kütüphanesi 1794 tarihinde tesis edilmiştir. Bunu 1272 H. (1855 M.) de Mevlâna Dergâhında Post-nişin Mehmed Said Hemdem Çelebi'nin kurduğu tekke kütüphanesi takip etmiştir. Bugün Konya Müzesi Kütüphanesi olarak görevine devam eden bu kütüphaneye Yusuf Ağa Kütüphanesi arasında zaman zaman koleksiyonlarını birleştirmekten başka büyük bir ilişki olmamıştır ¹³.

Konya'da Konya Müftüsü Hacı Ahmed Efendi'nin Zaferiye Medresesinde, Konyalı Hacı Ömer Efendi'nin özel binada kurdukları kütüphanelerin tesis tarihleri bilinmemektedir. Konya içinde kurulan son Osmanlı çağı kütüphanesi ise, Konya Valisi şair Ziya Paşa tarafından Selimiye Camiinde tesis edilmiştir. Bu kütüphanelerin koleksiyonları bugün Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde yer almış bulunmaktadır ¹⁴.

¹¹ M. Zeki Oral: *Kitap kitabeleri*, Amt dergisi, Sayı: 1, S. 5; Mehmet Önder: *Konya Maarif tarihi*, Konya 1952, S. 36; aynı yazar: *Mevlâna şehri Konya*, Konya 1962, S. 352.

¹² 1305, 1306, 1307, 1308 H. yılları "*Konya Vilâyeti Salnameleri*"nde bu kütüphanenin kitap sayısı (23), 1317 H. (1899 M.) yılı salnamesinde (S. 70) ve 1316, 1317, 1318, 1319, 1321 H. yılları "*Salnâme-i Nezaret-i Maarif-i Umumiyye*"lerinde (300)dür.

¹³ 1305 - 1308 H. yılları arasında çıkan "*Konya Vilâyeti Salnameleri*"nde kitap mevcudu (1300), 1317 H. yılı salnamesinde ve 1316 - 1319 yılları Maarif salnamelerinde bu sayı (1373) tür. Bu kütüphane için Bk. Ali Canib (Yöntem): *Konya Müzesindeki kütüphane*, Hayat mecmuası, 22 Kanunvevvel 1927, Sayı:56; Mehmet Önder: *Selçuklular ve Osmanlılar devrinde Konya Kütüphaneleri*, Konya Halkevi kültür dergisi, Yıl:14, Sayı:131-132, S. 6, aynı yazar: *Mevlâna Şehri Konya*, Konya 1962, S. 352, 356 v. d.

¹⁴ 1305 H. (1887 M.) yılına ait "*Konya Vilâyeti Salnamesi*"nde (S. 245) Ziya Paşa Kütüphanesi mevcudu (73) olarak verilmektedir.

Yine koleksiyonları Yusuf Ağa Kütüphanesi'ne devredilen Konya nahiye ve ilçelerindeki kütüphanelere gelince, Ilgın'daki Lala Mustafa Paşa Kütüphanesi 999 H. (1590/1 M.) yılında Paşanın kendi adını taşıyan cami içinde ¹⁵, Hadim'deki Ebu Said Mehmed Hadimî adına yaptırılan cami, türbe ve kütüphaneden müteşekkil külliyedeki Hadimî kütüphanesi Osman Rüşdî Efendi eliyle 1120 H. (1708/9 M.) de ¹⁶, Akşehir'deki Ömer Efendi Kütüphanesi İstabal-ı Âmire payelilerinden Musahib Ömer Efendi tarafından 1172 H. (1758/9 M.) yılında ¹⁷, Sille nahiyesindeki Hacı Mustafa Bey Kütüphanesi, adı geçen zat tarafından 1289 H. (1872 M.) yılında kurulmuştur ¹⁸. Karaman'da Dahhak Mahallesi'nde 150 kitapla Zeynelabidin Ağa ve Meshan Mahallesi'nde 194 kitapla Hüseyin Hasib Efendi tarafından kurulan ve kendi adlarını taşıyan kütüphanelerin tesis tarihleri tesbit edilememiştir ¹⁹.

Bugün Türkiye'nin sayılı yazma ve eski harfli basma kütüphanelerinden biri olan Yusuf Ağa Kütüphanesi ise, daha önce de geçtiği gibi 1209 H. (1794 M.) yılında III. Selim'in annesi Mihrişah Valde Sultan'ın kethüdası Yusuf Ağa'nın hayratı olarak kurulmuştur.

Kütüphanenin kurucusu, Yusuf Ağa Giridli fakir bir ailedendir; Girit serhat ağalarından Süleyman Ağa'nın yanında yetişmiş; zamanla adı geçen ağaya mühürdar ve kethüda olmuş, bir süre Gelibolu Baruthane nazırlığında bulunmuş, 1786 da I. Abdülhamid'in kızı Esmâ Sultan'ın, 1789 da da Mihrişah Valde Sultanın kethüdahına atanmış, 1806 yılına, Valde Sultanın vefatına değin bu görevde kalmıştır. Bir süre Darbhane Eminliği ve kapıcılarbaşlığı yapmış, III. Selim'in ölümü üzerine Hacc'a gitmiş, dönüşünde Bursa'da ikamete mecbur ve 17 Rebi'ül-ahir 1222 (25 Haziran 1807) de idam edilmiştir ²⁰. "*Sicill-i Osmanî*"de arkasında epeyce servet bıraktığı halde,

¹⁵ „*Konya Vilâyeti Salnamesi*”nin 1305 H. (1887 M.) yılına ait nüshasında (S. 246) bu kütüphane mevcudu (30) dur, 1317 H. (1899 M.) yılığında (100) yazma (11) basma eserdir (S. 124); Maarif salnamelerinde 1316 H. (1898 M.) ve diğer yıllarda kitap sayısı (73) tür.

¹⁶ 1305 H. yılı Konya salnamesinde (S. 246) kitap sayısı (44), 1317 H. yılında (S. 159) (740) yazma, (120) basma; 1316 H. yılı Maarif salnamesinde (S. 1160-1) bu sayı (644) tür. Kütüphane için Bk: M. Önder: *Mevlâna şehri Konya*, S. 478.

¹⁷ 1317 H. yılı vilâyet salnamesinde (S. 132) kitap mevcudu (150) yazma, (375) basma, 1316 H. yılı Maarif salnamesinde (S. 1160-1) bu sayı (643)tür.

¹⁸ 1305 H. yılı Konya salnamesinde (S. 245) bu kütüphane mevcudu (200), 1317 H. yılı salnamesinde (S. 111) (230), 1316 H. yılı Maarif Salnamesinde bu sayı (220) dir.

¹⁹ Bu kütüphaneler için Bk. „*Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye*” 1319 H. (1901 M.) yılı nüshası (S. 868-871), 1317 H. yılı Konya salnamesinde (S. 164) Karaman'daki iki kütüphanede (125) yazma, (75) basma eser bulunduğu yazılıdır.

²⁰ Mehmed Süreyya: *Sicill-i Osmanî*, Cilt:4, S. 668-9.

hayratı olmadığı bildirilmekle beraber, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivindeki “*Mülhak Vakıflar Maaş Defterleri*”nde, Konya’daki kütüphane ve medresesinden başka, doğum yeri olan Girid’in İsbaniko köyünde bir cami ve mektep, Hanya ve Beykoz’da birer çeşme yaptırdığı görülür.

Süleymaniye Kütüphanesi’nde bulunan ve Kapıcılarbaşı Kethüdası Yusuf Ağa’nın vakıf mührünü taşıyan 372 yazma, 5 basma kitaplık küçük bir koleksiyondan Yusuf Ağa’nın ikinci bir kütüphaneyi Üsküdar Mihrimah Sultan Camii içinde kurduğu anlaşılmaktadır. Yusuf Ağa’nın vakfettiği kitaplar bir süre sonra camiden Rüstem Paşa Medresesi’ne, bir ara Nuruosmaniye Kütüphanesi’ne, 1914 de Sultan Selim civarındaki Medreset ül-Mütehassisin’de tesis edilen kütüphaneye, 1924 de Çarşamba’daki Murad Molla Kütüphanesi’ne nakledilmiştir, koleksiyon 1949 dan beri Süleymaniye Kütüphanesi’ndedir.

Konya’daki Kütüphane binası, II. Selim’in şehzadeligi sırasında inşa ettirdiği Selimiye Camiinin batı duvarına bitişik olarak 1210 H. (1796 M.) yılında yapılmıştır. Bina eminliğini, kütüphanenin kuzey duvarındaki inşa tarihini kapsayan mermer hakkedilmiş kitabeden öğrenildiğine göre, Mehmed Sadık Efendi yapmıştır. Kütüphane dört köşesi küçük kulelerle süslenmiş, kurşunla kaplı tek kubbeli, kare şeklindeki bir salondan ibarettir. Kesme taşlardan yapılan bina üç taraftaki altı üstlü pencerelerle aydınlatılmaktadır. Doğu tarafında camie açılan, batı cephesinde, pencereden bozma sokağa açılan iki kapısı vardır.

Kitap deposu, salonun ortasında çevresi madeni parmaklıklı bir bölme içindedir ²¹.

Yusuf Ağa Kütüphanesi 1927 de yönetim bakımından Konya Müzesi Kütüphanesiyle birleştirilmiştir. Bir süre içindeki kitap koleksiyonları boşaltılmış, 1946 da Kütüphaneler Müdürlüğüne bağlanmış, bu arada onartılmıştır ²².

Kütüphanenin yukarda sözü geçen kuzey duvarındaki (Ketebehu Mehmed Sadık emin-i bina, sene: 1210) ibareli kitabesinden başka, bu kitabenin üzerinde besmele, yanında başka bir mermer üzerinde (Fiha kütübün kayyime) âyetiyle ²³ (Maşa’allah, 1210) yazılı kitabeler bulunmaktadır. Kütüp-

²¹ Mehmet Önder: *Mevlâna Şehri Konya*, Konya 1962, S. 353.

²² Diğer notlardaki kitap ve makalelerden başka, Faik Soyman-İbrahim Tongur: *Konya eski eserler kılavuzu*, Konya 1944, S. 136; Mehmet Önder: *Tarihi-Turistik Konya rehberi*, Konya 1956, S. 69.

²³ Beyyine süresi, âyet-3.

hanenin asıl ilgi çeken kitabeleri camie açılan kapının tac kısmına içli dışlı sülüsle hakkedilmiş manzum tarihlerdir. Kitabeler daha önce bazı küçük farklarla neşredilmiş bulunmakla birlikte, bunların bir kütüphane kitabesine yakışan özelliklerinden söz açılmamıştır²⁴. Cami içine bakan kitabe “Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilün (fa'lün)” vezninde yazılmış dört beyitlik, mahlas beyti olmayan manzum tarihtir:

“Bu kütüb-hâneyi ihlâs ile Yûsuf Ağâ
Kıldı ihyâ-yi ulûm imteğe te'sîs ü binâ
Sâ'î hayrâtdan oldur ki heman maksûdı
İlme hidmet ile Hak'dan ide tahsil-i rızâ
İstifâde iden erbâb-ı fezâ'ilden hem
Dâimâ arz-ı niyâz ile ider böyle recâ
Ya İlâhî kulasın sa'yini meşkûr deyu
İdeler rif'at-i dâreyni için hayr du'â” (Sene: 1209)

Kitabedeki (İhya-yi ulûm), (bina), (maksud) ta'birlerinde eski kütüphanelerin başlıca kitaplarına telmihler yapılmaktadır.

Kapının iç yüzündeki manzum tarih ise (Mefâilün, mefâilün, mefâilün, mefâilün) vezniyle şair Vehbî tarafından yazılmıştır. Bu şairin, o devirde yaşayan Vehbî mahlaslı şairlerden Sünbül-zade Vehbî olması muhtemeldir. Ancak bu şairin ne matbu divanında ne de görülebilen dört yazma divanında bu tarihe rastlanmamıştır. Kitabe bir kütüphaneye yakışır şekilde ve divan edebiyatı sanatlarından faydalanılarak nazmedilmiştir:

“Cenâb-ı Kethüdâ-yı Vâlide Sultân-ı zîşan kim
Odur kavî-i Kitâb üzre atâ-bahş-i kerîmâne
Kalem ber-vech-i itkân idemez evsâfını tefsîr
Hadîs-i medhî sığmaz safha-i takrîr ü ityâne
Küşâde kıldı miştâh-ı sa'âdetle himem bâbın
Olub mazhar fütühât-ı atâ-yi Rabb-i mennâne
Hülâsâ nakd-i vakd-i himmetin hayrâta sarf eyler
Ne ünvân-ı şerefîdür böyle etvâr-ı semihâne
Ana celb-i rızâ'ullâh a'lâ-yi mukassîdür
Bunu tasdik için burhân-ı kâfî bu kütüb-hâne
Hezâran tuhfeler vaz' itdi kim keyhüsreveş ana
Sanursun her biri bir dürr-i muhtâr-ı mülûkâne
Sevâd-ı safhasından eyleyen tenvîr-i ebsârı

²⁴ Mehmed Önder: Mevlâna şehri Konya, S. 353-354.

Uyün-i rağbetiyle bakmaya kühl-i Sıfâhâne
 Hemîşe böyle ihyâ-yi ulûm itmektedir lûtfi
 Şifâ-yi sadr olur feyz-i atâsı ehl-i irfâne
 Celâlüddin füyûzâtiyle Konya dâr-ı ilm ammâ
 Nevâdir nüshalar kem-yâb idi tadrîs-hâhâne
 O rütbe bâdi-i şâdi-i üstadân-ı asr oldu
 Ki vassâf olsa da kâdir değül tavzîh ü tbyâne
 Hem oldu mâye-i behcet bu gûne ekmel-i hidmet
 Mübârek rûh-i pâk-i bâni-i Câmi Selim Hân'e
 Mutavvel eyleme güftârın ey dil muhtasar maksûd
 Mé'ânî-i du'â telhîs olunsun nükte Subhâne
 Mükerrerrem nüsha-i zâtın vikâye eyleyüb dâ'im
 Misâl-i levh-i mahfûz olsa mazhar hıfz-ı Yezdâne
 Dü mısra'ile bahr-i râ'ik-i tab'ımda ey Vehbî
 İki târîh buldum her biri mânend-i dürdâne
 Ulûm erbâbına bünyâd-ı cûd-ı Yûsuf Ağadur (1209)
 Zehî dâr-i mu'allâ-yi ma'ârif nev kütüb-hâne (1209)"

Eski kütüphanelerin sistematik düzeninde Kur'an ve Kur'anî bilimler başta geldiği gibi, kitabenin ilk beytinde de Kur'an'a telmih vardır. İkinci beyitte tefsir ve hadise yer verilmiştir, bu beytin ilk mısra'ındaki *itkan* sözü ya Şihabuddin İbni Hacer il-Askalanî'nin "*İtkan fi faza'il al-Kur'an*" ya da Celâlüddin Suyutî'nin "*İtkan fi ulûm al-Kur'an*" kitaplarını, üçüncü beyitteki *miftah-ı sa'adet* tamlaması hem Kemaluddin Şirvani'nin bu addaki fıkıh kitabını hem de Taşköprülü-zade'nin "*Miftah as-sa'adat va misbah as-siyadat fi mavzu'at'al-ulûm*" adlı eserini akla getirmektedir. Yine bu beyitteki *fütühat* kelimesi İbn ül-Arabî'nin "*Fütühat al-Makkiya*,"sine telmih gibi görünmektedir.

Kitabenin beşinci beytinde bazı fıkıh ta'birlerine, yedinci beytinde de tıb terimlerine yer verilmiştir. Sekizinci beyitteki *ihya-yi ulûm* sözü, Gaz-zâlî'nin bu addaki tanınmış eserini, *şifa* kelimesi İbn Sina'nın meşhur tıb kitabını hatırlatmaktadır. Onikinci beyitte ise Celâlüddin Kazvinî'nin meşhur "*Talhîs al-miftah fi'l-ma'ani va'l-bayan*" adlı eseriyle bunun şerhleri olan "*Mutavval*" ile "*Muhtasar*" a işaret edilmektedir.

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nin kütüphanecilik tarihimiz bakımından gerçekten önemli bir belge olan vakfiyesine gelince, vakfiyenin bir kopyası, Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde 2850 numarada kayıtlıdır. 413X240-345X155 mm. ebadında 58 yapraktır. Vakfiyenin metin kısmında her sayfada 19 satır

vardır. Yazı güzel nesih; serlevha, hatime ve ilk cedveller zerkârî, sözbaşlıkları, sondaki kitab adları kırmızıdır. Kağıt filigranlı saykallı Avrupa menşeli, cild zencirekli kırmızı meşindendir. Her sayfaya 2 ilâ 3 vakıf mührü basılmış olup gerek vakfiyedeki bu mühürlerde gerekse vakıf kitaplardaki mühürlerde şu ibare okunmaktadır. “وقف هذا الكتاب يوسف كتحداى حضرت مهاد عليا والده”
سلطان سليم خان ثالث بشرط ان لا يخرج من حزانته سنة ١٢٠٩

Elimizdeki nüshanın ilk beş yaprağında vakfiyenin metni, sonraki mısralar ve elips şekilli yapraklarda vakıf kitapların oldukça geniş bilgiyi havi bibliyografik künyeleri yer almıştır. Bu kısım eski yazma kütüphanelerimizin ilkel kitap kataloglarına tipik bir örnek sayılır²⁵.

Yusuf Ağa vakfiyesinde, vakfiyelerde bulunması mutad olan bazı kısımlar yoktur. Vakfiyede gayet kısa bir hamdele ve salvele başlangıcından sonra hemen konuya girilmiştir. Vakfiyelere has du'a kısmına vakfın ve hayır işleminin Tanrı katındaki değerinden bahseden bölüme yer verilmemiştir. Mihrişah Sultan'ın övgüsünü kapsayan bir ibareden sonra, kütüphanenin bina ve inşasını başaran Yusuf Ağa'yı öven satırlar gelir. Vakfiyenin tesbit ve tescili için kurulması gerekli şer'îye meclisinden, şahit ve vakfın gelir kaynaklarından bahsolunmadan, vakfın kayıt ve şartları sıralanmaya başlamıştır. Şartlar arasında önce Konya'da yeniden bina edilen kütüphanedeki kitapları sayıp tafsil edecek, dolaplara yerleştirip koruyacak, faydalanmak isteyenlere hizmet edecek görevlilerde bulunması istenen vasıflar sayılır.

Vakfiyede geçen ve bir kütüphanecide bulunması istenen vasıflar gerçekten ilgi çekicidir. Görevlilerin herşeyden önce ve önemli olarak Konya'da oturmaları, güven verici, doğru, bilgili, istidadlı, tavırları övülmeye değer, hoş yaradılışlı, dindar, güzel tutumları ile tanınmış, iyi ahlâklı, beğenilir vasıflı, seçkin, geçmiş durumları denenmiş kimseler olmaları istenmektedir. Görevlilerin sayısı dördttür. Derece ve maaşları şöyle kaydedilmiştir: Birinci hafız-ı kütübe günde yüz, ikinci hafız-ı kütübe günde doksan akçe, birinci ve ikinci yamaklara ellişer akçe²⁶. Yamakların görevleri, kitapların gerek yerlerinden çıkarılmasında gerekse konulmasında kütüphaneciye dikkatle

²⁵ Vakfiyenin mikrofilm için Bk. Millî Kütüphane M. F. A. No. A 2106.

²⁶ Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, Mülhak vakıflar maaş defterinde 11 Şaban 1272 (18 Nisan 1856) da Birinci hafız-ı kütüplüğe aylık 300 kuruşla Seyyid Hafız Ahmed Efendi b. Seyyid Mustafa'nın, 13 Rebi'ül-ahir 1282 (5 Eylül 1865) de Seyyid Hafız Yusuf'un birinci yamaklığa 50 kuruş aylıkla, aynı tarihte ikinci hafız-ı kütüplüğe 90 kuruş aylıkla Seyyid Hafız Ahmed'in, ikinci yamaklığa aynı tarihte 50 kuruş aylıkla Hafız Mehmed Efendi'nin tayin edildikleri kayıtlıdır. Bu durumda maaşların sonradan akçadan kuruşa çevrildiği ve birinci hafız-ı kütübe zam yapıldığı anlaşılmaktadır.

yardımcı olmaktır. Kütüphanecilere ve yardımcılarına Konya'da kendilerini fazlasıyla geçindirecek kadar maaş verildiği için, görevliler başka vazife ile meşgul olmayacaklar, iş saatlerinde görevlerinin başında bulunacaklar, vekâlet ve nöbetleşme gibi hususlarda ısrar etmeyeceklerdir. Vakfiyede kadı, naib, müderris, kâtib, imamlarla sanatkârların ve tüccarların kütüphane hizmetlerine alınmayacağı kesinlikle bildirilmiştir.

Kütüphane, cuma günleri müstesna, haftanın altı gününde sabah gün doğuşundan bir saat sonra açılacak, arada öğle ve ikindi namazları kılınacak kadar bir süre tatil edildikten sonra, akşamları gün batışına bir saat kalıncaya kadar okuyuculara açık bulundurulacaktır. Kütüphane açılırken vakıf hayatta bulunduğu müddetçe ömrü için, öldükten sonra da ruhu için dua edilecektir.

Gerek üstad, gerekse talebe bütün okuyucuların istedikleri kitaplar tereddüt edilmeden, bekletilmeden verilecek, okuyucuya iyi muamele yapılacak, okumalarına ve kitap çoğaltmalarına engel olunmayacak, ancak kitaplardan kütüphane içinde yararlanılacak, dışarıya kat'iyen kitap çıkarılmayacak, okuma sırasında kitap kaybolmaması ve yaprak yırtılmaması için göz ucu ile okuyucular kontrol edilecektir.

Kütüphaneye ayrıca, çeşitli fenlerde ders vermeğe ve öğretmeğe yetkili fazilet ve doğruluğu ile tanınmış bir şahıs, günde 60 akçe ile, kütüphane hocası olarak tayin edilmiştir. Bu zat günde üç kere, sabahleyin, öğle ve ikindiden sonra, tefsir, hâdis ve fıkıh başta olmak üzere diğer ilim ve fenlerde Selimiye Camiinde ders verecek, dersin sonunda hazır bulunanlarla birlikte vâkıf için dua edecektir²⁷. Biri, Selimiye Camiinin kayyumu olmak üzere, gerek camii, gerekse kütüphaneyi temizleyecek iki kayyuma günde onar akçe verilecektir.

Görevliler maaşlarını biri yılın receb, diğeri muharrem ayları başında olmak üzere altı ayda bir kere topluca alacaklardır. Maaşları, hakimın, müftünün ve şehir bilginlerinden bazılarının huzurunda müteveli kaim-makamı verecektir. Müteveli kaim-makamının gündeliği 20 akçedir. Yine aynı şahıslar ve kütüphanedeki görevliler huzurunda kütüphanenin, yılda bir kere muharrem ayı başında, sayımı yapılmaktadır. Sayım hey'eti kütüphane

²⁷ Kütüphane hocasının, kütüphanenin güneyinde inşa edildiği bilinen „Kütüphane Medresesi” müderrislerinden ayrı olarak tayin edilmiş olması gereklidir. Eldeki vakfiyede bu medrese hiç bahis konusu edilmemekle beraber, Yusuf Ağa'nın Konya'daki bu ikinci vakfının bazı eserlerde sözü geçmektedir. (Bk. Mehmet Önder: *Konya Maarif Tarihi*, Konya 1952, S.44)

mevcudunu, kitapların bibliyografik künyelerini havi ve vakıf mührü ile mühürlenmiş büyük defterle tek tek karşılaştırıp dikkatle sayacaklar, ciltletilmesi ve onartılması gerekli görülen kitapları ciltletip onarttıktan sonra, masrafını mütevelliyeye bildireceklerdir. Bu hizmetlerine karşılık hakime 20 kuruş gündelik ve heyete de ziyafet verilecektir. Vâkıf bu ziyafet ve kahve bahası olarak 30 kuruş tahsis etmiştir. Vakfiye boşalan kadrolara nasıl tayinler yapılacağını, görevlilerin nasıl terfi ettirileceklerini ve yeterli görülmeyen görevlinin vazifesine nasıl son verileceğini bildiren uzunca bir kısım ile son bulur. Vakfiyelerde bulunması mutad olan vâkıfla tescil mütevellisi arasında geçen, tanınmış İslâm müctehidlerinin vakfın sıhhatı konusundaki fikirlerinin tartışmasının yapıldığı mahkeme kısmı da Yusuf Ağa vakfiyesinde yer almamıştır. Gerek baştaki, gerek sonda görülen bu noksanlardan vakfiyenin, Yusuf Ağa'nın diğer hayratını da kapsayan büyük vakfiyesinin kütüphane hizmetleri ile ilgili bir kısımdan ibaret olduğu düşünülebilir ²⁸.

Vakfiyeyi takıp eden kitap listesine gelince, bu kısımda kitaplar konularına göre ayrılmış, her kitabın künyesinde kitap adı, yazar adı, yazı şekli, satır adedi, cedveli, cild ebadı, cild sayısı hakkında bilgi verilmiştir. Bazı kitaplarda kâğıt cinsi, nüshanın güzelliği, otograf olduğu da belirtilmiştir. Kitaplar numaralanmış olup kitapların ilimlere göre dağılışı şöyledir:

Kütüb-i semaviye:	1
Kütüb-i tefasir:	2 - 38
Havaşi üt-tefasir:	39 - 92
Kütüb-i kıraat:	93 - 109
Kütüb-i ahadis:	110 - 184 (bir kitap da sonradan eklenmiştir)
Kütüb-i usul-i hadis:	185 - 203
Kütüb-i siyer:	204 - 213
Kütüb-i fıkıh:	214 - 333
Kütüb-i feraiz:	334 - 339
Kütüb-i usul-i fıkıh:	340 - 387
Kütüb-i kelâm:	388 - 490
Kütüb-i tarih ve tabakat:	491 - 517
Kütüb-i lugat:	518 - 548
İlm ül-me'ani:	549 - 606
İlm ün-nahv:	607 - 664

²⁸ Yusuf Ağa vakfiyesinin diğer vakfiyelerle mukayesesi için Bk: Müjgân Cumbur: *Vakfiyelere göre eski Türk Kütüphanelerinin yönetimi*, Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni Cilt: XI, Sayı-1-2.

İlm üs-sarf: 665 - 691

İlm ül-adab: 692 - 709

İlm ül-hikmet, mantık, hey'et, hendese ve hisab: 710 - 777

Kütüb-i mev'ize, tezakir, ed'iyeye, tasavvuf ve ahlâk: 778 - 820

Edebiyat: 821 - 859

Muhadarat: 860 - 862

Kütüb-i devavin: 863 - 879

Kütüb-i tıbb: 880 - 883

Ta'bir-i ruya: 884

Mecami'ül-mütun il-mütedavile ve risalet ül-mutebere ve fevaid ül-müteferrika: 885 - 904.

Sair zevat tarafından vakf edilen kitaplar 905 - 996

En sonda kitapların 17 Rebi'ül-evvel 1316 da tesellüm edildiğine dair bir kayıt, hafız-ı kütüp ve yamakların isim ve mühürleri ile sayımda görevli dört kişinin keza isim ve mühürleri bulunmaktadır. Bu sayımdaki kitap mevcudu (1205) cilttir.

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nin kitapları, diğer Konya Kütüphanelerindeki kitaplarla birlikte ilkel bir toplu katalog halinde 1290 H. (1873 M.) yılı "*Konya Vilâyeti Salnamesi*" nin son 101 sayfasında ismen neşredilmiştir. 1305 H. (1887 M.) yılı salnamesinde kitap mevcudu (572), 1317 H. (1889 M.) yılı salnamesinde bu sayı (1223) tür, aynı sayıya "*Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiyye*"lerin 1316 H.-1321 H. yılları arasında çıkan nüshalarında da rastlanmaktadır. "*Türkiye Kütüphaneleri rehberi*"nde 1957 yılındaki kitap mevcudu (246) Türkçe, (3611) Arapça, (76) Farsça yazma, (3709) Arap harfli Türkçe ve (1408) Arapça ve Farsça basma eser olarak verilmektedir²⁹. Kütüphaneler Genel Müdürlüğü istatistiklerine göre Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde mevcut eserlerin (3101) tanesi yazma kitaptır. Bu kitaplardan bazı mühim eserlerin Prof. Ahmet Ateş tarafından tanıtılmaları da yapılmıştır³⁰.

YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ VAKFIYESİ'NİN METNİ

B-ismi'llâhi'r-raḥmani'r-raḥîm

El-ḥamdu li'llâhi'llezi enzele'l-kitâb 'alâ 'abdihi ve ca'alehu hude'l-li'l-mutteḳîn. Ve's-şalâtu ve's-selâmu 'alâ men erselehu bi'l-kitâbi'l-mübîn.

²⁹ *Türkiye Kütüphaneleri rehberi*, Ankara 1957, S. 164; Mehmet Önder: *Mevlâna Şehri Konya*, Konya 1962, S. 355 de bu sayı (2917) yazma (7759) basma eser olarak verilmektedir.

³⁰ Ahmet Ateş: *Konya Kütüphanelerinde bulunan bazı mühim yazmalar*, Belleten, Cilt: 16, Sayı: 61, Ocak 1952.

Ve ʿalā ālihi ve şahbihi's-sālikīn bi-mesālikī tārīkatī'l-Muhammediyyeti ve minhācū şerʿihi'l-metīn. Ammā baʿdu işbu kitāb-ḥāne-i cellīlīn binā ve inşā-sına muvaffak olan, aʿzemū'l-mülūk ve'l-ḥavākin, ve efhamū'l-ekāsireti ve's-selātin, es-sultān ibnū's-sultāni's-sultān Selīm Ḥān ibnu's-sultān Muştafā Ḥān efendimiz ḥazretlerinin mehd-i ʿulyā-yı ʿazīmü'ş-şānları ekliletül'-muḥassenāt tāc-ı ibtihāc-ı muḥadderāt, Vālide-i sultān-i ʿaliyyetü'ş-şān dāmet ʿazametühā ve'stidāmet devletühā ḥazretlerinin ketḥüdā-yı ʿālī-cāyları, devletlü, ʿatufetlü Yūsuf Ağa ʿāmelehu rabbihi'r-raḥīm (S. 2a) bi-elṭafeti'l-ʿulyā ḥazretleri vakfiyye-i maʿmülün bihālarında kitāb-ḥāne-i merķūmları için bu vech ile şerāʾit-i vezāʾif ve zevābiṭ-ı maşārif ve sāʾir kıuyūd ve şurūt-i riʿāyet-i meşrūṭını taḥşīş ve taʿyīn buyururlar ki medīne-i Ḳonya'da müceddeden binā buyurdukları kitāb-ḥānede zīb-i suṭūr-i taʿdād u tafşīl-i kütüb-i mütenevviʿa-yi mevķūfe-i bīʿadilleri bi-cümletihā ve merātibihā vazʿ-ı mevāzī ve dölāblar ol vech ile zībende-i bedāyi olunup kütüb-i mezbūreniñ merāsım-i muḥāfazalarına riʿāyet ve erbāb-i istifāde ve istifāzaye ʿale't-tevālī ḥidmet için birkaç ḥāfız-ı kütüb taʿyīni lābūd ve elzem, belki cümleden aḳdem ve ehem olmağla belde-i mezbūrede muḳīm, muʿtemen ve müstāḳīm, şāḥib-i dāniş ve istiʿdad, memdūḥü'l-eṭvār, ḥoş-nihād, şalāḥ u diyānet ile mevşūf, ḥüsn-i ḥāl ile maʿrūf, aḥlāḳ-ı ḥamīde ve evşāf-ı pesendīde aşḥābından mümtāz ve münteḥāb, sevābıḳ-ı aḥvālī mücerreb dört nefer kimesneleriñ birisi yövmī yüz aḳçe vazīfe ile ḥāfız-ı kütüb-i evvel, ve birisi yövmī doḳsan aḳçe vazīfe ile ḥāfız-ı kütüb-i şānī, ve diger iki nefer kimesneler daḥī iḥrāc-ı kütüb ḥuşūşunda mezbūrlara küllī iʿānet ve müsāraʿat ve yine maḥāllerine vazʿında taḥarrī ve diḳḳat ve her vech ile bilā-teḥāvün edā-yı ḥidmet eylemek şartıyle yövmī ellişer aḳçe vazīfe ile yamağ-ı evvel ve yamağ-ı şānī olmaḳ üzere taʿyīn ü taḥşīş ve her biriniñ (S. 2b) merātibi tebyīn olunup ancak meşāgil-i sāʾire ile iştiğāl bi'n-nefs ḥidmetlerinden müstelzim-i işğāl olmağla belde-i mezbūrede emr-i maʿāşlarına kāfī ve bāleğan mā-belağ idāre-i maşāriflerine vāfī taʿyīn olunan vezāʾif-i mezkūreye kanāʿat-berle külle yövmin ve sāʿatin bi'n-nefs edā-yı ḥidmete saʿy-i belīg eyleyüp vekālet ve münāvebe şūretleri vechen minel-vücūḥ ḥilāf-ı şartım olmağla ol vādilere mezbūriñiñ işrārları olur ise cihetleri ref olunup ve her biri recül-i tām ve ḥidemātında şāḥib-i ihtimām olmaḳ üzere ḳuzẓāt ve nuvvāb ve müderris ve ḥidmet erbābından küttāb ve eʿimme gürūhu mekāsib-i sāʾire ḳaydiyle bi'n-nefs ḥidmete ʿadīmü'l-iḳtidār erbāb-ı ḥıref ve şānāyi ve tüccār maḳūlesinden olmamaları daḥī şurūt-i ḳaviyye-i vācibetü'r-riʿāyetten olup mumāʾileyhim ḥāfız-ı kütüb ve yamaḳlar yövm-i cumʿadan maʿadā haftada altı gün ṭulūʿ-i şemsden bir sāʿat mürürunda bāb-ı kitāb-ḥāneyi besmele ile fetḥ idüp er-

bâb-ı istifâdeye matlûbları olan kütüb i' t̄a olunup cāmi'-i şerîfte şalât-ı zuhr edâ olunacak miqdârı, vaqt-i ta' t̄il ve vaqt-i ' aşra dek ke'l-evvel talebe-i kirām istifâdeleriyle meşgûl olup kezalik edâ-yı şalât-ı ' aşr miqdârı, zamân-ı ta' t̄il olunup ba'de edâ'-i şalâti'l-' aşr gurûb-ı şemse bir sâ'at kâlıncaya deĝin sedd-i bâb olunmayup ' ale'ş-şabâh vârid olan erbâb-ı istifâde ile (S. 3a) hâfız-ı kütübler ve yamaqlar vâkıf-ı müşârün ileyh e t̄âla'llâhu ' ömrehu ve beķâhü mütena'im-i ni' met-i hayât-i bâ-berekât olduķça, devâm-ı ' ömr ü selâmeti ve bi-emri'llâhi te'âlâ hîrâmân-ı dâr-ı beķâ olduklarında rûh-ı pür-fütûh-larınıñ maĝfîret-i Rabb-i rahîme mazhariyeti için birer fâtiha-i şerife ve üçer şalavât-i münîfe tilâvet ettikten sonra esâtize-i benâm ve talebe-i kirâm-ı hâzirine matlûbları olan kitâbları bilâ-tereddüd ve tevânî tevzî' ve i' t̄aya mübâşeret ve bi'l-cümle tevârüd iden erbâb-ı istifâdeye her vech ile mu'âmele bi'l-mücâmele olunarak mü t̄ala'a ve istinsâhlarına bilâ-mümâna'at meķâdirlerine ri' âyet olunup ancak gerek mü t̄ala'a ve gerek istinsâhı faķa t̄ derûn-i kütüb-hâneye münhaşır ve maķşûr ve aşlen ve ķa t̄'en bir ķı t̄'ası hârice ihrâc olunmamaķ şartıyla muhaşşas ve maķşûr olmaĝla ve lev ma'ar-rehin ve'l-kefîl hâricde istinsâh ve intifâ' için ferd-i âferîdeye bir cild kitâb idâ' ve i' âre olunmayup lede'l-mü t̄ala'a ve'l-istinsâh gerek kitâb zâyî' ve gerek evrâķ ķa t̄' olunmamasına hâfız-ı kütübler ve yamaķân küşe-i çeşm-i diķķat ile nâzûkâne im'ân u nezâret ve ba'de itmâmî'l-istifâde ' ayni ile maķallerine vaz' olunmasına teyekķuz ve başıret üzere bulunalar ve belde-i merķûmeye vâye-i rûhâniyet ve mâye-i feyz ü berekât olan Hâzret-i Mevlânâ kıddese sırrehu'l-'ilâde seccâde-nişîn-i irşâd ve sâlik-i mesâlik-i hayr u reşâd (S. 3b) bulunan zevâtu melekiyyi'ş-şifât hâzerâtı ism-i sâmi-i celâl ve fâtiha-i raht-ı me'âl tilâveti ' aķâbinde kezalik mādame hayyen bi'd-devâm ve ' l-beķâ deymümiyyet-i selâmet ile kâmrân ve müntakîl-i dâr-ı rahmet olduklarında nâ' il-i ĝufrân-ı Rabb-i mennân olmaları için hayr du'â ile yâd ve dünyevî ve uhrevî dil-şâd buyurup bu mesâ'î-i meşķüre muķâbelesinde aşıl vaķfından yövmî yirmişer aķçe ihdâ oluna ve fazl u şalâh ile müştehir fünûn-i şettâda tadrîs ve ta' lîme muķtedir bir zât-ı ' âlî-ķadr ' ale'ş-şabâh ve ba'de'z-zuhr ve ba'de'l-'aşr beher yövm üç def'a tefsîr ve hadîs-i şerîf ve fıķh-ı mes' adet-redîf ve sâ'ir ' ulûm-i nâfi' a ve fünûn-ı mütedâvile tadrîs ve ta' lîmi ile kütüb-hâne-i merķûmeye mü lâşķ cāmi'-i mezkûr-ı pür-nürda neşr-i ' ulûm ettikten sonra ' avâķib-i derslerinde bi'l-cümle hużzâr-ı meclis-i melâ'ik-i mecâlisi olan talebe-i kirâm ile kezalik ber-devâm-i hayât-ı müste t̄âb olduķça istidâmet-i ' ömr-i iķbâlleri ve lede'l-irtihâl zıll-i zalîl-i rahmette istizlâlleri için birer fâtiha-i şerife ve üçer şalavât-ı münîfe tilâvet ve bu taķrîb ismini cerîde-i hasenâta mezkûr ve sebt idüp hîdmet-i mebrûresi muķâbelesinde müderris-i

mümâ'ileyhe yövmi altmış akçe i^c tâ oluna ve cāmi^c-i mezkûruñ kayyumu faqat bir nefer olup ikmāl-i hîdemâtta diğەر kayyuma dağı muhtâc olmağtan nāşî vakıflarından yövmi on akçe vazîfe verilmek üzere kıyām-ı hîdmete (S. 4a) kâdir bir kayyum dağı ta^c yîn olunup kayyum-ı evvel bulunan kimesne dağı kayyum-ı cedîd ile külle yövmin ĥas ü ĥâşâktan cāmi^c-i şerîfi ve kütüb-ĥâne-i münîfi tanzîf ve taḥîrde sa^c y u müzâheret için mezbûr kayyum-ı evvele dağı yövmi on akçe verile. Ve işbu vakf-ı şerîfiñ murtezîkalarınıñ altı mâh guzeşte vazîfeleri recebû'l-mürecceb ġurresinde ve diğەر guzeşte altı mâh vazîfeleri muḥarremü'l-ĥaram ġurresinde Asitânedede muķîm aşıl vakf mütevellisi cānibinden belde-i mezbûrede sâkin yövmi yirmi akçe vazîfe ile kâ'im-maķâm-ı mütevellî olan kimesneye iki def^c a pāk ĥisâbinca nukûd-i ceyyide ve rāyice olmağ üzere irsâl ve iyşâl olunduğta kâ'im-maķâm-ı merķûm ĥâkimü'l-vağt bulunan fazîletlü efendi ve müftî-i belde ve sâ'ir vücûh-i c^c ulemâ efendiler ĥazerâtı maḥzarlarında ba-ma^c rifet-i şer^c-i kavîm murtezîka yedlerine teslim ve c^c alâ kaderi'l-ĥişâş tamâmen tevzî^c ve taķşîm eyleyüp bu muķâbeledede erbâb-ı vezâ'iften cüz^î ve külli bir nesne taleb ve aḥz eylemeyüp ba^c dehu kaḥz u tesellümlerini müş^c ir aḥz eylediğî senedi li-eclî't-taşdîğ mümâ'ileyhim ĥazerâtına temhîr ettirüp aşıl mütevellî tarafına ba^c s-ü tesyîr eyleye ve kâ'im-maķâm-ı mezbûr beher sene mâh-ı muḥarremü'l-ĥaram ġurresinde fezâ'il-medâr-ı ĥâkimü'l-vağt ve müftî-i belde ve sâ'ir vücûh-i c^c ulemâ efendiler ĥazerâtını kitâb-ĥâneye c^c alâ vechi't-tekrîm da'vet idüp ber-vech-i tafşîl mübeyyin mühr-i vakf ile (S. 4b) memhûr ve mu^c anven defter-i kebîr-i mu'teber kütübe bi'l-muķâbele taḥbîğ ve kemâl ile ihtiyâğ ve taḥarrî ile tedķîğ ve taḥķîğ-berle kütüb-i mezbûreyi cümle muvâcehesinde yegân yegân c^c add ü şümâr ve teclîd ü ta^c mîre muhtâc olanlarını re^y ü taķdîrleri ile termîm ü teclîde ibtidâr-berle defter-i maşârifini berây-ı def^c-i şübhe ve taşdîğ kezalik mümâ'ileyhim ĥazerâtına temhîr ü taḥķîğ ettirdikten soñ-ıra bi-c^c aynihî defter-i mezbûru aşıl mütevellîye ba^c s ü isrâ ve onlardan taleb ve istîfâ eyleye ve ber-minvâl-i meşrûĥ yövm-i muķâbeledede li-eclî'l-i'zâz ve'l-iḥtirâm ĥuzûr-ı mümâ'ileyhime ziyâfet ve iḥ^c am ile merâsim-i ikrâmî edâ ve ĥâkim efendiye yövmiye nâmiyle yirmi ġuruş ihdâ idüp kâ'im-maķâm-ı mezbûre dağı yövm-i merķûm ziyâfeti için ta^c âmiyye ve kaḥve-behâ olmağ üzere otuz ġuruş i^c tâ oluna. Ve bâlâda mufaşşalan baş u temhîd ve aḥvâ-yı şurûttan idüğî te^c kîd ü te^y id olunduğ üzere gerek ĥâfız-ı kütüblük ve gerek yamağlık cihâtı faqat emr-i muḥâfazada külli ihtimâm ve diğğat ve ta^c yîn olunan vezâ'if-i vâfiyelerine kanâ^c at-berle bi'n-nefs külle yövmin edâ-yı hîdmet zımnında olmağla ĥilâf-ı şurûḥ-i mü'ekkede ma^c âzallâĥ mec-ĥlû'l-aḥvâl mekâsib-i sâ'ire ile şâĥib-i işğâl şabî ve mürâĥîğ ve nâ-ehl ve

cehhâl ma'kûlelerine verildiği şürette ya külliyyen terk-i hîdmet ya bi'n-nefs edâ-yı hîdmete 'adem-i kudret takrîbi bir kaç (S. 5a) akçe ücret ile ber-vech-i vekâlet ve niyâbet-i bî-gâneleri istihdâma ihtiyâcları nümâyân ve bu şürette emr-i muhâfazada tehâvün ve takşîrât vukû'undan başka el-'iyâzu b'illâhi ta'âlâ ibtâl-ı vakf ve ta'îl-i hayrâtı müstelzim nice mehâziri müstebân olmağla cihât-ı mezbûre o mişillu 'adimü'l-istihkâk eşhâş-ı nâ-ehle verilmekten 'ale'd-devâm tevaqqî ve mücânebet ve bâlâda mezkûr ahlâk u evşâf ile muttaşif erbâb-ı liyâkatten olanlara tevcih olunmasına kemâl-i taharrî ile sa'y u diğkât olunup bi-emri'llâhi ta'âlâ hâfız-ı kütüblerden ve yamaçlardan ve sâ'ir erbâb-ı vezâ'iften birisi rihlet eyledikte şabî ve mürâhiğ ve nâ-ehl ma'kûlesi evlâdları mevcûd olduğu hâlde ekşer evkâfda müte'arif olduğu mişillu 'adem-i ehliyyet ve istihkâkına bakılmayarak mücerred, babası nân-pâresidir, diyu tevcih olunmayup beyinlerinde yerine 'ale't-tertibî'l-atî tevcih olunduktan sonra yerine hâricden bir müstahakkı naşb ve ta'yîn oluna. Hülûl-i ecel-i müsemma ile hâfız-ı kütüb-i evvel irtihâl ederse, sâni evvel ve yamağ-ı evvel hâfız-ı kütüb-i sâni ve yamağ-ı sâni evvel ve yerine şifât-ı sâbıka ile muttaşif hâricden birisi yamağ-ı sâni ta'yîn olunup kezalik hâfız-ı kütüb-i sâni ve yamağ vefâtlarında tertib-i mezbûr düstûr'l-'amel ola ve kütüb-hâne cihetlerine muttaşarrif olanlara hîdmetten kelâl gelüp cihetini evkâf-ı sâ'irede müte'arif olan mişillu bir miqdâr (S. 5b) bedel-i kaşr-ı yed ile murâd eylediği kimesneye ferâgat ve kaşr-ı yed murâd eder ise bir vech ile cevâz ve ruhşat verilmeyüp edâ-yı hîdmet eyledikçe cihetine muttaşarrif olup terk-i hîdmet eder ise ve yahud kitâb-hâne cihetlerinden ve sâ'irden her kangısı ber-takrîb, nâ-ehle tevcih olunmuş bulunur ise yahud 'adem-i istikâmet ve bilâ-'özü' şer'î bi'n-nefs terk-i hîdmet ettiği zâhir olur ise bilâ-tevaqquf ciheti ref' ve diger ehl ü istihkâk tevcih oluna ve ma'hlûlen ve ref'en tevcih olunacak cihâtı kâ'im-ma'kâm-ı mütevellî ha'kîkati üzere inhâ ve inhâsını taşdîki müş'ir hâkimü'l-vaqt ve müftî-i belde ve mevşûku'l-kelim bir kaç vücûh-ı 'ulemâya temhîr ve imzâ ettirdikten sonra aşıl mütevellî tarafına irsâl ve mütevellî-i mümâ'ileyhe ber-tıbb-ı inhâ-yı mezbûr tekrâr kendü inhâsı mu'cebince bâ-işâret-i 'aliyye-i hazret-i şeyhü'l-islâmı tevcih ve ihsân buyurulmasına sa'y-i bî-hümâl eyleye femen beddelehu ba'de mâ semî'ahu feinnemâ işmuhu 'ale'elzîne yubeddilunehu tebdilen ve ecrü'l-vâkıf 'ale'l-kerîmi'l-cevâdi' llezi nüzil el-kitâbi'l-münîr tenzilen.